

**TIMATAI TEZZAPA IENTZ
FOUR CENTS A COPY**

PUBLISHED DAILY & SUNDAY
Entered at Second Class mailing
at Post Office, New York, N. Y.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΠΥΞ

TO SEATION TOY KAIPOT
Ο αγίος Θωμάς ται είρησε
την πόλην Κρητούρα.

SUNDAY, SEPTEMBER 13, 1922.—VOL. VIII, No. 2668

NEW YORK, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1922.

ΕΤΟΣ ΟΓΚΟΩΝ. — Αριθμός 2668.

Η ΣΗΜΠΛΗ ΚΑΙΣΤΑΙ

ΣΦΑΓΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ- ΠΟΛΙΝ· Η ΘΡΑΞΙΑ ΚΙΝΑΥΝΕΥΕΙ

ΔΕΡΙ ΤΗΝ ΨΥΧΟΠΡΑΓΩΣΑΝ ΕΛΛΑΣ

ZHTOYMEM ΔΡΑΣΙΝ ΑΠΟ ΤΟΗ BENIZEAON

ПЛАТОН. ПУРПОРОВЫЙ
АЛЛЕГОРИЧЕСКИЙ
ДИАЛОГ

EXCELSIOR THE NEW YORK TIMES

—CATAPONTIENSIS T. 1870.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Εβδομαδιαία έκδοση του «Εθνικού Κήρυκα» • Σάββατο 24 - Κυριακή 25 Σεπτεμβρίου 2022

Αφιέρωμα Μικρασιατική Καταστροφή

A panoramic view of a dense urban waterfront area, likely a port or industrial zone, featuring numerous multi-story buildings and several large ships docked along the pier.

卷之三

СА ВУДИ МИЛОСЬ ЗА ХАДИ КА
АСОЛУТНО СТА-
КТОУ ДОГ СЕДЕ ПАМ
СИВАРСОН ПА

И.А.ПИЧУСОВ, А.Н.ХОЛОСОВСКИЙ, | 78, ч.3, 2001

ANSWER—
The **W. B. Bunting**,
being unable to furnish satisfactory
answers, "Abstaineth from the sacrament of

ΟΣ
ΚΑΤΕΛΑΒΕ ΤΗΝ ΑΙΓΑΙΟΝ ΗΣ ΚΑΙ ΕΠΟΛΕΣ
ΚΑΙ ΒΑΛΣΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ο ΚΕΜΑΛΙΚΟΣ ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 25 ΜΗΝΟΥ ΖΩΝΤΗΣ ΚΟΝΙΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣΙ... ΤΕΛΕΙΩΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ΚΕΜΑΛΑ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ Η οποία θέτει προσβάσιν του ελληνικού εύριξει το έδαφος κυβερνημένον από ένα

Η ειδική αυτή έκδοση έγινε δυνατή με τη μερική χορηγία των:

Michael & Robin Psaros και Δρ Σπύρου & Δρ Αμαλίας Σπυρέα, Sigmapharm Laboratories

Η Προκυμαία της Σμύρνης: Η ιστορία ενός συμβόλου

Tou Achillea Chatzikonstantinou*

Oταν το 1865, σαράντα τέσσερις από τους οπμανικότερους εμπόρους της Σμύρνης, Έλληνες, Αρμένιοι και Λεβαντίνοι, δηλαδή Ευρωπαίοι της Ανατολής, έστειλαν επιστολή στον Βαλί (σα.: τοπικό διοικητή) με την οποία ζητούσαν την κατασκευή νέας αποβάθρας, πηγαδινής πόλης είχε πληθυσμό 185.000 κατοίκων (Slaars, 1868), όπου πλειοψηφούσε το Ελληνικό στοιχείο και φιλοξενούσε τα προξενεία 17 Δυτικών χωρών με αυξημένες αρμοδιότητες και έναν χρόνο πριν είχε γίνει πρωτεύουσα του βιλαετίου του Αϊδινίου. Παρουσίαζε όμως το εξής παράδοξο: η οπμανικότερη εμπορική θαλάσσια πύλη της οθωμανικής αυτοκρατορίας, για περιοδό τηρούσε από έναν αιώνα δεν διέθετε λιμάνι. Έτσι, τα μεγάλα ξύλινα ιστιοφόρα και τα σύγχρονα για την εποχή τους οιδερένια ατμότιπα πήναν αναγκασμένα να παραμένουν αρόδο, στο μεγάλο προστατευμένο κόλπο της Σμύρνης, όπου την φορτοεκφόρτωση τους είχαν αναλάβει οι λεμβούχοι, ένα από τα ισχυρότερα σινάφια της πόλης. Το πρόβλημα μεγάλων αικόνων περιοστόρε, καθώς το έργο της γραμμής Σμύρνης - Αϊδινίου, του πρώτου οιδιόρδρου στην Ανατολή, είχε σχεδόν ολοκληρωθεί, με αποτέλεσμα το οιδερένιο καραβάνι που αντικατέστησε - ως ένα βαθμό - τα παραδοσιακά με τις καμίλες, να μεταφέρει πολλάτα πάσια από πριν προϊόντα. Στην πόλη κατέφθαναν κάθε χρόνο εν μέσω πανηγυρισμάν τόνοι αποδημάτων φρούτων (σύκα, σταφίδες), καπνών, το βαμβάκι και οι υπόλοιποι «χρυσοί» καρποί των εύφορων κοιλάδων της Δυτικής Μικράς Ασίας, όπως του Μαιάνδρου και του

Έρμου, αυτά δηλαδή που καθιέρωσαν τη Σμύρνη ως το μεγαλύτερο διαμετακομιστικό κέντρο της ανατολικής Μεσογείου με περιοδότηρα από 180 κάνινες και δεκάδες αποθήκες. Στη συνέχεια, εκεί και μέσα, σε ελάχιστο χρόνο έπρεπε να υποστούν την απαιτούμενη επεξεργασία, προτύπου συσκευασθούν για να ταξιδέψουν δυτικά, φθάνοντας ακόμα και μέχρι την Αμερική. Η κλίμακα της οικονομίας είχε εκτοξευθεί, η ζήτηση επίσης, αλλά οι αντιτοπίες υποδομές της πόλης, με εξαίρεση το εργοστάσιο φωταερίου που ιδρύθηκε το 1862, ήταν καθηλωμένες στην προβιομηχανική εποχή.

Όμως το μέλλον για τη Σμύρνη που οραματίζονταν οι 44 μεγαλέμποροι δεν αφορούσε απλώς στην αύξηση της κερδοφορίας των οίκων τους, αλλά ταυτόχρονα και στη δημιουργία μίας σύγχρονης πόλης, εφάμιλλης των μεγάλων ευρωπαϊκών λιμανιών της Δυτικής Μεσογείου, όπως της Μασσαλίας, της Γένοβας και της Τεργέστης, με την οποία υπήρχε τακτικά ακτοπλοϊκή σύνδεση. Παράλληλα με την άνθηση του εμπορίου, τον επόμενο μισό περίπου αιώνα της πόλης θα στολίζαν σύγχρονα κέντρα ψυχαγωγίας, μπάνια, κινηματοθέατρα, πολυτελείς λέσχες, μοντέρνα εκπαιδευτήρια, νοσοκομεία και υδροθεραπευτήρια, μεγάλοι τερματικοί σιδηροδρομικοί σταθμοί, ατμοκίνητα εργοστάσια, γηπέδα ποδολάσιας και ποδοσφαίρου, πιπόδρομος, ένα φαρδύ βουλεύμαρτον, με πιπλάτα τραμ και μαγευτικά θέα, καθώς από την ίδια περίοδο κάρπη, μειώσεις ποσοστών κέρδους κ.ά. Όχι τυχαία, ταυτόχρονα με την ολοκλήρωση των έργων, το 1875, συντάχθηκε και το παλαιότερο γνωστό «Ημερολόγιο και Οδηγός της Σμύρνης του Βισέκτου (sic) έτους 1875», ο πρώτος Εμπορικός Οδηγός, ο οποίος στις 72 σελίδες του καταγράφει ανάμεσα σε άλλα και τα τότε επιχειρήσεις και επαγγελματίες της πόλης.

Ο τρόπος που θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ένα τόσο μεγαλεπίβολο έργο ήταν

λίγο έως πολύ ο ίδιος τότε και σήμερα: ένας ή περιοστήρειοι κεφαλαιούχοι έπαιρναν από την Υψηλή Πύλη την παραχώρηση του προνομίου για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (π.χ. 30 έτη), ιδρυναν μια ανόνυμη εταιρεία μετόχων και ειφάρμοζαν το μοντέλο BOT (Build-Operate-Transfer). Έτσι το Κράτος εξασφάλιζε ένα ποσοστό επί των κερδών χωρίς να δαπανεί δεκάρα. Ποιος όμως ήταν σε θέση να αναλάβει την κατασκευή προκυμαίας στη Σμύρνη; Η παντοπόστη βριοκόταν 600 ναυτικά μήλια νοτιότερα, στην έξοδο του καναλιού του Σουέζ. Οι Αδερφοί Dussaud, υπεργόλαβοι του Φερδινάνδου Λεονάρδου είχαν ήδη και τα κεφάλαια και την τεχνογνωσία να κατασκεύαζουν εκτεταμένους λιμενοβραχίονες, με τη χρήση μάλιστα οπλισμένου οκυροδέματος, τεχνική πολύ πρωτοποριακή για την εποχή. Το 1869, χρονία που εγκαινιάζόταν με κάθε επιπλότη η Διώρυγα του Σουέζ, έκινούσε από την Société des Quais de Smyrn των Dussaud η επιχειμάτωση της ακτογράμμης της Σμύρνης. Πρότα οι Dussaud και μετά οι διάδοχοί τους οι Guiffrey θα γίνουν τα αφεντικά της προκυμαίας και οι ισχυρότεροι άνδρες της πόλης. Η πρώτη φάση του έργου θα διακρίνεται από ένα χρόνια και άλλα πέντε τη δεύτερη. Οι αντιδράσεις πολλές, καθώς, όχι μόνο προκάλεσε μια άνευ προηγουμένου αναστάτωση στη ζωή της πόλης αλλά επανακαθόρισε, ή καλύτερα εξορθολόγισε, τον τρόπο διεξαγωγής του διάθλαστος εμπορίου. Όλοι ούτοι έως τότε, διακινούσαν εμπορεύματα από τις ιδιαίτερες σκάλες με τις οποίες ήταν διάσπατη η καθεστώς των διοικούμενων, επρεπεί τάρα να τα κάνουν μέσω του επίσημου Τελωνείου στο νέο λιμάνι,

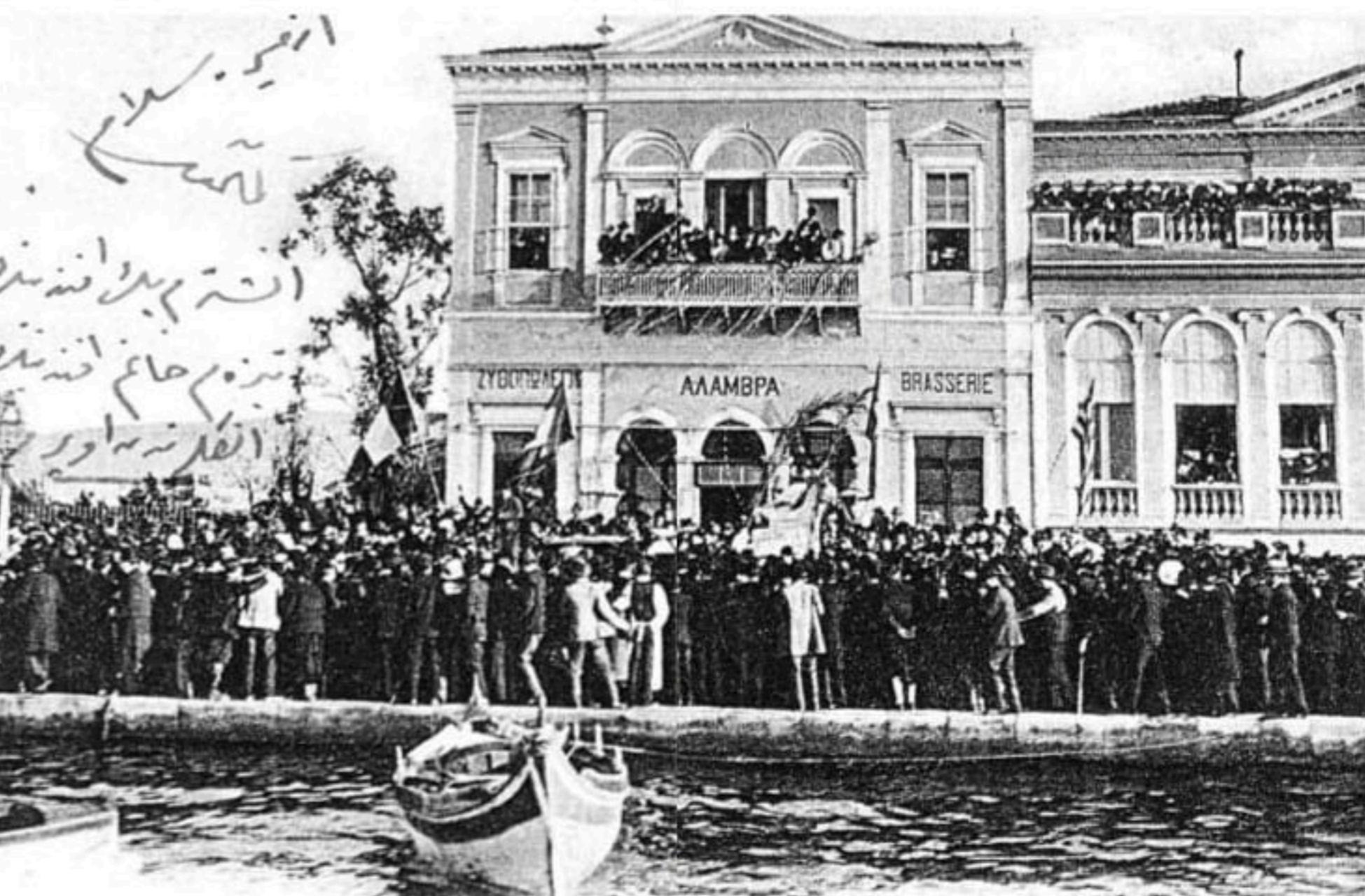
καταβάλλοντας τους αντίστοιχους δασμούς. Επιπλέον, η διματόπτηα πριμονοδέπτης των πλοίων σήμαινε την απώλεια των κατοικών της πόλης. Ο καθορισμός σαφώς ορισμένων χρήσεων για φίνεταν άριστης δεν ακολούθησε κάποιο σχέδιο των τοπικών Αρχών, αλλά συνέχισε την υφιστάμενη κατάσταση και την εξέλιξη των πραγμάτων με βάση τη λογική της γενιάσιας. Έτσι, στο βορρά διαμορφώθηκε ένα αιμιγώς οικιστικό τμήμα, που πολύ γρήγορα καλύφθηκε από κατοικίες που συνδέαναν χαρακτηριστικά του εκλεκτικισμού και τη παράδοση (κλειστό μπαλκόνι) σχεδόν πανομοιότυπες μεταξύ των αιώνων.

Όμως αυτή ήταν η μία μόνο όψη του νομίσματος. Η άλλη, αφορούσε στη δημιουργία μιας λωρίδας νέας γης, μήκους 3,5 χιλιομέτρων, που έκινούσε από το ΣΣ Αϊδινίου στην Πούντα και έφτανε μέχρι τους Στρατώνες. Περιοστήρεια από 50 ήταν τη νέα τετράγωνα που δόθηκαν προς οικοδόμηση, και δύο οι οδικοί άξονες με κατεύθυνση Βορρά - Νότος που τα ορίζαν: στο εσωτερικό τη Παράλληλης και μπροστά, εφαπτόμενο με τη θάλασσα το Θρηλικό «Καί». Αυτά αποτύπωθηκαν στον νέο επίσημο τοπογραφικό χάρτη της πόλης που συνέταξε το 1875 ο Lamec Saad.

Τη συνέχεια, ακολούθωσε πρό νότο το κοσμικό τμήμα του «Καί», δηλαδή της ψυχαγωγίας, ένα μικρό «Broadway» όπου σε μόλις 530 μέτρα συναντούσε κανές κινηματογράφο

Αποψη του Και στην Μπέλλα Βίστα, 1904

Απόκριες στο Café Alhamra. 1904

Η οικία Keun - Γενικό Προξενείο Ρουμανίας, 1910

Grand Hotel Huck. 1900

Το μέλλον για τη Σμύρνη που οραματίζονταν οι 44 μεγαλέμποροι δεν αφορούσε απλώς στην αύξηση της κερδοφορίας των οίκων τους, αλλά ταυτόχρονα και στη δημιουργία μίας σύγχρονης πόλης, εφάμιλλης των μεγάλων ευρωπαϊκών λιμανιών της Δυτικής Μεσογείου, όπως της Μασσαλίας, της Γένοβας και της Τεργέστης, με την οποία υπήρχε τακτικά ακτοπλοϊκή σύνδεση. Παράλληλα με την άνθηση του εμπορίου, τον επόμενο μισό περίπου αιώνα της πόλης θα στολίζαν σύγχρονα κέντρα ψυχαγωγίας, μπάνια, κινηματοθέατρα, πολυτελείς λέσχες, μοντέρνα εκπαιδευτήρια, νοσοκομεία και υδροθεραπευτήρια, μεγάλοι τερματικοί σιδηροδρομικοί σταθμοί, ατμοκίνητα εργοστάσια, γηπέδα ποδολάσιας και ποδοσφαίρου, πιπόδρομος, ένα φαρδύ βουλεύμαρτον, με πιπλάτα τραμ και μαγευτικά θέα, καθώς από την ίδια περίοδο κάρπη, μειώσεις ποσοστών κέρδους κ.ά. Όχι τυχαία, ταυτόχρονα με την ολοκλήρωση των έργων, το 1875, συντάχθηκε και το παλαιότερο γνωστό «Ημερολόγιο και Οδηγός της Σμύρνης του Βισέκτου (sic) έτους 1875», ο πρώτος Εμπορικός Οδηγός, ο οποίος στις 72 σελίδες του καταγράφει ανάμεσα σε άλλα και τα τότε επιχειρήσεις και επαγγελματίες της πόλης.

Στη συνέχεια, ακολούθωσε πρό νότο το κοσμικό τμήμα του «Καί», δηλαδή της ψυχαγωγίας, ένα μικρό «Broadway» όπου σε μόλις 530 μέτρα συναντούσε κανές κινηματογράφο

Η χρυσή εποχή για τη Σμύρνη, η «Belle Époque», έδυσε με το ξέσπασμα του Μεγάλου Πολέμου, το τέλος του οποίου ήρθε με την ήπτα των Κεντρικών Δυνάμεων και την υπογραφή της Ανακωχής του Μούδρου ανάμεσα στην Αγγλία και την Οθωμανική Αυτοκρατορία, στις 31 Οκτωβρίου 1918

ris. 1908

Καφέ Υεμένη & Ατμοπλοΐα Πανταλέοντος. 1900

στραμμένα δύο από τα γνωστότερα καφενεία της προκυμαίας, το «Απόλλων» και το «Ερυής».

πτοσις Ταμπλετ

και τα κτηρια των δημοσιων αρχων, όπως του Μονοπωλίου των Καπνών (Regie), του Εμπορικού Επιμελητηρίου, του Χρηματιστηρίου και βέβαια του Διοικητηρίου ή Κονάκι όπως ονομαζόταν. Από το Μάιο έως τον Οκτώβριο με αποκορύφωση τους θερινούς μήνες, για να διασχίσει κανείς το στρωμένο με πλάκες του Βεζούβιου οδόστρωμα της προκυμαίας, έπρεπε να περάσει μέσα από ένα πολύβουνο πλήθος εργατών, χαμάληδων, ταξιδιωτών, αμαξάδων, καραβανιών, ακόμα και κοπαδιών με πρόβατα, ή να δρασκελίσει ανάμεσα

καπεζάκια καφενείων και σω-
πό σακιά κάθε λογής εμπο-
των προς φορτοεκφόρτωση.
πνικές ή δίγλωσσες (ελληνικά
αλλικά) επιγραφές σε κάθε
σου έδιναν την εντύπωση ότι
και σε ένα ελληνικό λιμάνι.
πράδειγμα, όλα σχεδόν τα ξε-
εία τα οποία είχαν Έλληνες
ήτες, έφεραν ονόματα όπως
«Ινον», «Αίγυπτος», «Ηπειρος»,
«Άνδρεια», «Λέσβος και Κυδω-
«Λαβύριθος», «Ιωάννινα» κ.ά.
ίταν η εικόνα και στα δεκάδες
αγμένα στη σειρά με τις ανοι-
ήτες τους καφενεία, που συχνά¹
λούσαν μια μοναδική έκθεση
αφίας της Ελλάδας: «Κρήνη
ος», «Σάμος», «Ρόδος», «Βουρ-
πό εδώ, θα έπαιρνε κάποιος
καραβάκι της «Χαμιντιέ» για
θρελιό, το Καρατάσι ή τις άλλες
όσκαλες των προαστίων εντός
όλου της Σμύρνης, ένα μέσο
κόμα και σήμερα παραμένει
φιλές στην πόλη, αφού όμως
γουμένως είχε απολαύσει ένα
κατημέρι με φύλλο κρούστας
ον απέναντι φούρνο του «Ζάκ-

- καφενείο Μόκκα. 1920

κα» και έναν καφέ στη διπλανή
«Μόκκα», του Κωστή Χατζημάρκου.

Η χρυσή εποχή για τη Σμύρνη, π
«Belle Époque», έδυσε με το ξέσπα-
σμα του Μεγάλου Πολέμου, το τέλος
του οποίου ήρθε με την ήττα των
Κεντρικών Δυνάμεων και την υπο-
γραφή της Ανακωχής του Μούδρου
ανάμεσα στην Αυτάντ και την Οθω-
μανική Αυτοκρατορία, στις 31 Οκτω-
βρίου 1918. Αυτή, σήμανε την αλ-
λαγή φρουράς τόσο για τη Διοίκηση
όσο και για ορισμένες επιχειρήσεις
του «Και» που είτε είχαν ιδιοκτήτες
υπηκόους των πττημένων χωρών
είτε απέκτησαν επίκαιρα ονόματα.
Τρανταχτό παράδειγμα οι Διάδοχοι
του Γιόνας Κραίμερ που κατείχαν
το ομώνυμο ξενοδοχείο, το οποίο
πέρασε στα χέρια του Βόσνιου μου-
σουλμάνου Ναΐμ Μπέη και ονομά-
στηκε «Σπλέντιντ Παλάς», του κα-
φεζυθοπωλείου «Γκρατς» που μετο-
νομάστηκε σε «Ουζίσων» προ τιμήν
του Αμερικανού προέδρου.

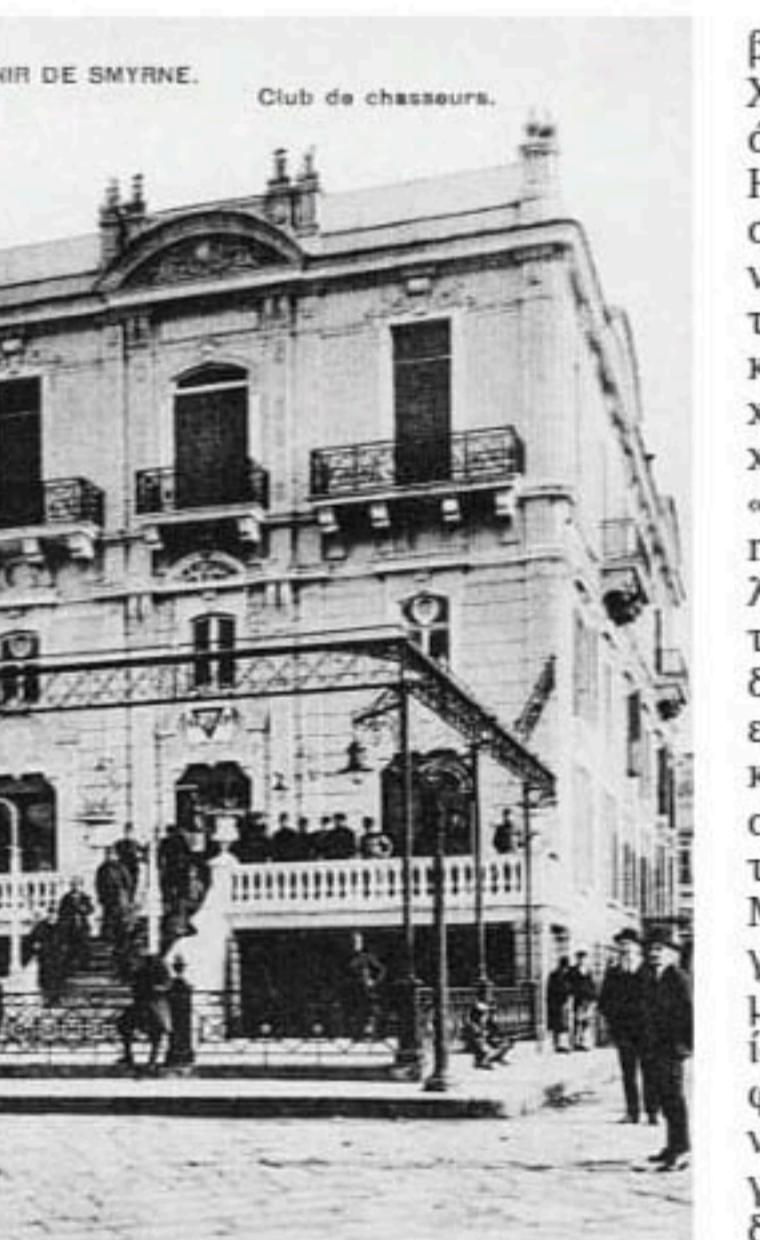
Αναμφισβήτητα ωστόσο, π λαμ-
πρότερη στιγμή στην νεότερη ιστορία
της Σμύρνης ήταν η απόβαση του

λληνικού Εκστρατευτικού Σώματος, της 15 Μαΐου του 1919. Η προκυπτία, βρέθηκε στο επίκεντρο των γεγονότων εκείνης της πμέρας, που ξεκίνησε με μια λαμπρή τελετή, παρόντος του Μπροπολίτη Σμύρνης υποστόμου Καλαφάτη. Τα κτήρια, ημόσια και ιδιωτικά, ήταν κατατόλιστα με σπηλαίες και λάβαρα, όπως σύσσωμος ο ελληνικός πληθυμός της πόλης βρισκόταν συγκεντρωμένος εκεί για να υποδεχτεί ζητούμενα κραυγάζοντας τους ελευθερωτές του που παρήλαυναν. Η εξέλιξη των γεγονότων όμως, με τις αψιμαχίες του ακολούθησαν και τους νεκρούς, απέδειξαν ότι για τον Ελληνικό στρατό η εκστρατεία που μόλις ξενούσε δεν θα ήταν ένας περίπατος μη πως ούτε το τουρκικό στοιχείο όπου οι δύο οι Δυτικοί σύμμαχοι, οι αλοί συγκεκριμένα, σκόπευαν να ποδεχτούν την νέα πραγματικότητα.

Ιους σαραντά σχέδον μπνες που
ήρκεσε η παρουσία της Ελληνικής
πατοχής και Διοίκησης, πολλά ήταν
υτά που άλλαξαν στη Σμύρνη αλλά

μραβάνι στο λιμάνι. 1900

χρι των Κυνηγών. 1920

στην προκυμαία ειδικότερα. Ορι-
να από τα ωραιότερα ιδιωτικά
παραχωρήθηκαν ως κατοικίες
της Έλληνες αρχιστρατήγους και
την Ύπατο Αρμοστεία Αριστείδη
Βριγιάδη. Κάποια άλλα στέγασαν
την πρεσβεία της Αρμοστείας και του
αποτού, όπως για παράδειγμα η
παλιά Μισθού όπου εγκαταστάθηκαν
φικονομικές υπηρεσίες και η Λέ-
των Κυνηγών που μετατράπηκε
επίτι του Στρατιώτου. Μοναδικό
είδος του παράδειγμα εγκατά-
σης Ελληνικού ιδρύματος απο-
τελεί και η ίδρυση υποκαταστήματος
Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος,
τον Αλέξανδρο Κορυζή, το οποίο
είναι με το αντίστοιχο της Εθνικής
παραλιοτικής στεγάστηκε στο εκ-

Αρχες. Τια παραδειγμα, οι Δημό-
πουλοι κατέχουν τα ονομαστά εξο-
χικά κέντρα «Λουύνα Πάρκ» και «Κόρ-
σο» στην Πούντα καθώς επίσης το
«Paris», και ο Βάρδαλης μαζί με τον
Ποτέρη αλυσίδα ξενοδοχείων και
εστιατόριο στο λιμάνι με την επω-
νυμία «Πατρίς».

Η αυγή του Σαββάτου της 9ης
Σεπτεμβρίου του 1922, βρήκε τους
κατοίκους της Σμύρνης φοβισμένους,
κλεισμένους στα σπίτια τους, και
τους χιλιάδες πρόσφυγες που ακο-
λούθησαν την υποχώρηση του Ελ-
ληνικού Στρατού μετά την κατάρ-
ρευση του μετώπου στις 30 Αυγού-
στου να έχουν συρρεύσει σε αυτήν
μαζί με ό,τι μπορούσαν να κουβα-
λήσουν από το βίο τους. Η προκυ-
μαία είχε αρχίσει να ξεχειλίζει κόσμο

όγους και οικοσκευές, ενώ στα κυμάτιζαν σημαίες μεγάλων χωρών, που οι ιδιοκτήτες προσπαθούσαν να τα θέσουν στην προστασία τους. Οι Ελληνο-Αρχές είχαν εγκαταλείψει την το απόγευμα της προπογουμένης του Στεργιάδη να φεύγει εν προπλακισμών. Τα πρώτα μέτα του τουρκικού στρατού σύντομα την εμφάνισή τους, ραγίζοντας την νέα τάξη πραγμάτων. Λίγες ώρες μετά ακολούθησε ο τυρικός θάνατος του μπροστού Χρυσόστομου στα χέρια του τοπικού. Όταν τέσσερις μέρες αργότερα ξεκίνησε η φωτιά από την Αργία συνοικία και εξαπλώθηκε βάσει διεθνούς προς βορρά εξαφανίσματος μία μία τις Ελληνικές, η μόνη δύο σωτηρίας φάνηκε να είναι η ασσασσα. Ο αριθμός των ψυχών που θα στοιβάχτηκαν στο «Και» περιήλθε μάταια τα πλοία που θα μετέφεραν στην Ελλάδα είναι πολλοί, όμως θα πρέπει να ανερ-

πάρκο που χωροθετήθηκε στην καμένη έκταση.

Στην προκυμαία, το τμήμα που χτυπήθηκε περισσότερο από την καταστροφή ήταν παραδόξως το εμπορικό και όχι το οικιστικό. Εάν κάποιος ταξιδιώτης αντίκρυζε την Ιζμίρ, όπως ήταν πλέον το νέο όνομα της Σμύρνης, μέχρι και τη δεκαετία του 1950, ερχόμενος διά θαλάσσης, θα έβλεπε την ίδια χαρακτηριστική αλυσίδα των διώροφων σπιτιών που έστεκε το 1922. Η μόνη ίσως προθίκη στο πανόραμα ήταν οι φοίνικες που είχαν εν τω μεταξύ φυτευτεί και βέβαια η κυκλοφορία αυτοκινήτων και λεωφορείων στο «Και». Μία βόλτα βέβαια στο εσωτερικό θα αρκούσε για να απογοπτευτεί πλήρως και να διαποτώσει αυτό που τόσο γλαφυρά έγραψε ο Σμυρνιώς Νομπελίστας ποιητής Γιώργος Σεφέρης, όταν χρόνια μετά θα επέστρεψε: «Η Σμύρνη είναι μια πόλη που έχει χάσει τον ίσκιο της, όπως τα φαντάσματα».

σε δεκάδες χιλιάδες. Οι λιγοτάπιαθέσιμες βενζινάκατοι έγιναν όσ τάφος για όσους όρμποσαν τους, ξεπερνώντας κατά πολύ ποσ που μπορούσαν να αντέξουν. Η προκυμαία είχε μετατραπεί σε απέραντο ανοιχτό στρατόπεδο έντρωσης. Όμως η κατάσταση πατρεπόταν σε πραγματική κόντρα τη φωτιά άγγιξε πα τα από του παραλιακού μετώπου. Οι βισμένοι ανάμεσα στους πυροβολούσις τοίχους που κατέρρεαν στο υγρό στοιχείο, δεν ήταν εκείνοι που έντρομοι προτίνευτο δεύτερο, ακόμα κι αν αυτό θέτει βέβαιο θάνατο. Τα συμματικοί στοιχεία στις περισσότερες περιστάσεις δεν θέλποσαν να προσφέρουν χείρα βοηθείας. Χρειάστηκε μβαση του Αμερικανού μεθοιερέα Asa Jennings για να κινοιπθεί ο ελληνικός στόλος και στο ασφυκτικό διάστημα τοιών

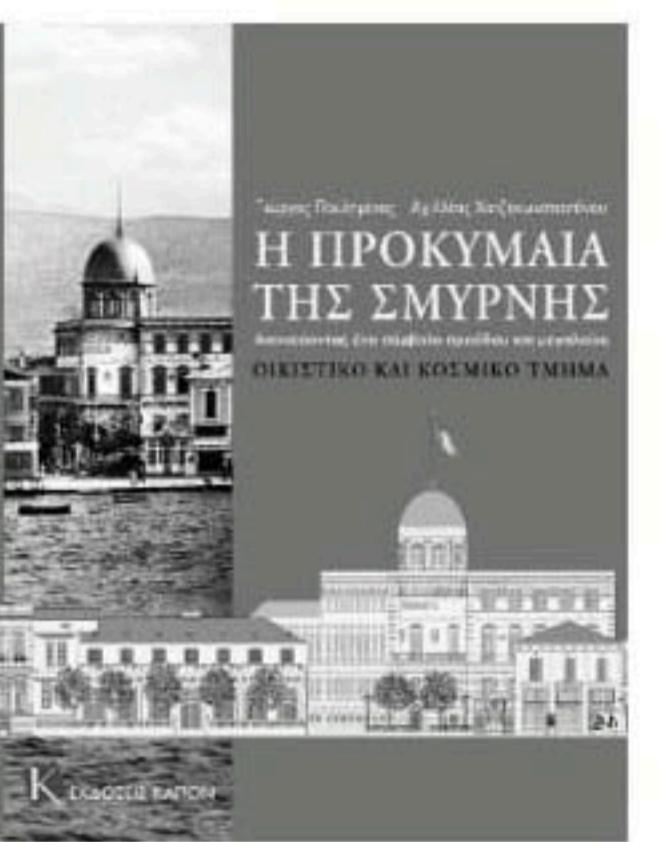
χρόνων.

Η χαριστική βολή στο πάντα προνομιούχο θαλάσσιο μέτωπο της πόλης ήρθε με τους νόμους της οριζόντιας ιδιοκτησίας και της αντιπαροχής. Το διάστημα της εικοσαετίας που ακολούθησε οι παλιές κατοικίες έπεσαν σαν ντόμινο η μία μετά την άλλη, δίνοντας τη θέση τους σε στενομέτωπες πολυκατοικίες επτά και οκτώ ορόφων. Αν κάτι ωστόσο είχε μείνει ακόμα αλώβητο, ήταν η άμεση επαφή της πόλης με τη θάλασσα και το ευεργετικό αεράκι, τον μπάτη, που τη δρόσιζε τους θερμούς καλοκαιρινούς μήνες. Αυτή η τελευταία έμελλε να χαθεί διά παντός την περίοδο 1994-1998, με τη δημιουργία μιας νέας επιχωμάτωσης, που ενώ προορίζοταν να λύσει με νέους αυτοκινητόδρομους το οξυμένο κυκλοφοριακό πρόβλημα, εντέλει και έπειτα από τις έντονες διαμαρτυρίες των αρχιτεκτόνων, κληροδότησε στην πόλη ένα μενάλο πάρκο αναψυχής.

vous από τις κοινότητες που είτε ζούσαν εδώ και εκριζώθηκαν ('Ελληνες, Αρμένιοι) είτε ζουν ακόμα στην πόλη (Λεβαντίνοι, Μουσουλμάνοι, Εβραίοι). Μέρος αυτής της προσπάθειας ευρύτερης ανάδειξης της ιστορίας και του πολιτισμού της Σμύρνης, φιλοδοξούμε να γίνει και η δική μας έρευνα, με την εξασφάλιση, σύντομα όπως ευχόμαστε, χρηματοδότησης της αγγλόφωνης έκδοσης του βιβλίου μας για το πολιτισμικό ίσως τμήμα της Σμύρνης, την Προκυμαία της.

το αρχαϊκό σιδερέμα φιλούμαδων να επιτραπεί να εκκενώσει τη Σμύρνη από το ελληνικό ρμενικό στοιχείο της. Η εμποτική εικόνα της καπνισμένης φειπωμένης προκυμαίας, η τεράστια που πήραν μαζί τους οι πρόσφετες εκείνων των πμερών στο τανάγριον Εξόδου τους, μετατράπηκε σε μβόλιο της μαρτυρικής θυσίας της ελληνισμού της Ανατολής και παρέμεινε της Μικρασιατικής Καταστροφής τις δεκαετίες που ακολούθησαν.

π οικία Καπετάνιου πόριο κυτίων ραμένων φρούρια Ελληνικό προξενείο (Γερμανικό προξενείο του Αρμένιου Σπάρταλη (Μεσογαλλικό προξενείο Τεχνών Αρκάσης) καθίσταται της περιοχής «Λονδίνον», «Αθηναϊδεισος», το μέγαρο της εταιρείας Reed στη διασταύρωση «Χρυσού

* Ο Αχιλλέας Χατζηκωνσταντίνου
ίναι Γεωγράφος, ιστορικός ερευνητής
αι συν-συγγραφέας μαζί με τον Γιώρ-
γο Πουλημένο του βιβλίου «Η Προ-
ημαία της Σμύρνης. Ανιχνεύοντας
τα Σύμβολα Προόδου και Μεγαλείου»,
εκδόσεις Καπόν, Αθήνα 2018 (Λυ-
ούργειο Βραβείο της Τάξης των Γραμ-
άτων και Καλών Τεχνών της Ακαδη-
μίας Αθηνών 2019).